

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

Навчальний посібник

За загальною редакцією Г. В. ЄФІМОВОЇ

Рекомендовано Вченою радою НУК

2024

УДК 339.9

М58

Автори: Г. В. Єфімова, д-р екон. наук, професор;
С. М. Марущак, канд. екон. наук;
Л. Ю. Вдовиченко, канд. екон. наук;
О. В. Пащенко, канд. екон. наук, доцент;
О. М. Майстренко, канд. екон. наук, доцент;
М. Д. Павлова, викладач

Рецензенти: В. В. Гончар, д-р екон. наук, професор Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана;
О. І. Лайко, д-р екон. наук, професор Інституту ринку й економіко-екологічних досліджень НАН України;
С. В. Козловський, д-р екон. наук, професор Донецького національного університету імені Василя Стуса

*Рекомендовано Вченою радою НУК імені адмірала Макарова
як навчальний посібник
(протокол № 02 від 24.02.2023 р.)*

Міжнародна економіка : навчальний посібник / Г. В. Єфімова,
М58 С. М. Марущак, Л. Ю. Вдовиченко, О. В. Пащенко, О. М. Майстренко,
М. Д. Павлова ; за заг. ред. Г. В. Єфімової. – Миколаїв : НУК, 2024. – 324 с.
ISBN 978-966-321-466-5

Навчальний посібник охоплює широке коло питань становлення та розвитку світової економіки. Розглянуто зміст, середовище та еволюцію сучасної міжнародної економіки, основи її руху, форми та напрями розвитку міжнародних економічних відносин, проблеми економічної глобалізації та інтеграції. Запропонований до кожної теми пакет завдань сприяє формуванню зацікавленості у вивченні курсу і кращому засвоєнню навчальної дисципліни.

Призначено студентам економічних спеціальностей, викладачам закладів вищої освіти, а також усім, хто цікавиться проблемами світової економіки.

УДК 339.9

© Єфімова Г. В., Марущак С. М.,
Вдовиченко Л. Ю., Пащенко О. В.,
Майстренко О. М., Павлова М. Д., 2024
© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2024

ISBN 978-966-321-466-5

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
РОЗДІЛ 1. СВІТОВИЙ РИНОК ТА МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА ...	6
1.1. Інтернаціоналізація економічного розвитку.....	6
1.2. Глобалізація та економічний розвиток.....	36
РОЗДІЛ 2. МІЖНАРОДНА МОБІЛЬНІСТЬ ФАКТОРІВ ВИРОБНИ-	
ЦТВА ТА ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВИХ РИНКІВ..	79
2.3. Сучасна міжнародна торгівля.....	79
2.4. Міжнародна мобільність праці та капіталу.....	107
2.5. Міжнародна інвестиційна діяльність та кредитні відносини.....	136
РОЗДІЛ 3. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ЗВ'ЯЗКИ ТА МІСЦЕ УКРАЇНИ У СВІ-	
ТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ.....	159
3.6. Світова валютна система.....	159
3.7. Міжнародні розрахунки та платіжний баланс.....	188
3.8. Міжнародна економічна інтеграція.....	232
3.9. Зовнішньоекономічна політика України.....	255
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	288
ДОДАТКИ.....	296

- в) Європейський банк реконструкції та розвитку;
- г) Міжнародний банк.

20. Яка організація відіграє значну роль у розв'язанні проблеми взаємної заборгованості між країнами та ін.?

- а) Світовий банк;
- б) Банк міжнародних розрахунків;
- в) Європейський банк реконструкції та розвитку;
- г) Міжнародний банк.

3.9. Зовнішньоекономічна політика України

1. Зовнішньоекономічна діяльність як основний напрямок розвитку національної економіки.

2. Сутність, завдання та складові зовнішньоекономічної політики держави.

3. Законодавчі засади зовнішньоекономічної політики України.

4. Основні інструменти зовнішньоекономічної політики держави.

Зовнішньоекономічна діяльність як основний напрямок розвитку національної економіки

Наразі розвиток економіки характеризується глобалізаційними процесами, які стають дедалі глибшими і складнішими, інтеграцією національних економік у структуру світового господарства, тісними та різноманітними міжнародними економічними зв'язками як між національними економіками, так і на рівні окремих підприємств. За таких умов підвищується значення і роль зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) країни загалом і окремих структур – ЗЕД виступає як пріоритетний напрямок подальшого розвитку національної економіки, дієвим чинником економічного, технічного й суспільного розвитку.

Інтернаціоналізація господарської діяльності полягає в тому, що національні економіки розвиваються в тісному

переплетінні та взаємодії. Жодна економіка не може залишатися закритою від іншого світу, так чи інакше тенденції розвитку світового господарства впливають на національні тенденції, формування яких певним чином залежить від зовнішніх впливів.

Окремі держави вбачають у розвитку ЗЕД один з основних напрямів подальшого розвитку, оскільки ефективна ЗЕД сприяє зростанню та стабілізації темпів економічного розвитку; дозволяє порівнювати національні витрати на виробництво зі світовими стандартами; використовувати всі переваги міжнародного поділу праці, загалом сприяє зростанню ефективності національної економіки⁷³. Будучи частиною світової економічної спільноти, національна економіка отримує значні можливості для зростання, пов'язані саме із взаємодією між економіками.

Наразі в Україні ЗЕД врегульовується насамперед Законом України (ЗУ) від 16 квітня 1991 р. «Про зовнішньоекономічну діяльність»⁷⁴. У даному документі даються визначення принципам ЗЕД, перелік суб'єктів та видів діяльності, закріплюються напрямки і способи регулювання тощо.

До основних категорій ЗЕД відносяться: *міжнародна економіка, міжнародні економічні відносини, експортний потенціал держави, зовнішня торгівля, міжнародний поділ праці, виробнича кооперація, економічна інтеграція, світовий ринок, зовнішньоекономічні зв'язки тощо*.

З огляду на рівень здійснюваної діяльності всі суб'єкти прагнуть дотримуватися певних норм – *принципів ЗЕД*. Найбільш повний перелік принципів організації міжнародних економічних відносин міститься в «Хартії економічних прав і обов'язків держав», прийнятій IV спеціальною сесією гене-

⁷³Козак Ю. Г. міжнародна економіка: в питаннях та відповідях : підруч. Київ : ЦУЛ, 2017. 228 с.

⁷⁴Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>.

ральної Асамблеї ООН у 1974 р. Зокрема: суверенітет; територіальна цілісність і політична незалежність держав; суверенна рівність усіх держав; ненапад і невтручання у внутрішні справи; взаємна та справедлива вигода; мирне співіснування; рівноправність і самовизначення народів; мирне регулювання спорів; усунення несправедливості, що виникає в результаті застосування сили та позбавляє націю засобів для її нормального розвитку; сумлінне виконання міжнародних обов'язків; повага прав людини та основних свобод; відсутність прагнення до гегемонії у сферах впливу; сприяння міжнародної соціальної справедливості; міжнародне співробітництво з метою розвитку; вільний доступ до морів і від них для країн, що їх не мають.

Значна частина міжнародних принципів ЗЕД діє в межах інтеграційних угруповань. Так, принципи ЗЕД у ЄС містяться в Білій книзі (1985 р.), ось деякі з них: уніфікація технічних норм і стандартів; відкриття споживчих ринків; лібералізацію фінансових і транспортних послуг; усунення фіскальних бар'єрів.

Провадження ЗЕД в Україні ґрунтується на низці основоположних правил – принципів ЗЕД, рис. 3.9.1. Принципи ЗЕД визначаються в ГК України та ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність»⁷⁵.

До обмежень у ЗЕД відносяться ліцензування зовнішньоекономічних операцій (ст. 16 ЗУ), заборона на здійснення окремих видів експорту та імпорту (ст. 17 ЗУ), установлення державної монополії на експорт (імпорт) певних товарів (ст. 20 ЗУ) тощо.

Структура ЗЕД включає в себе інформаційно-консультативні організації, кредитно-банківські системи; страхові фірми; організовані товарні ринки; оптово-посередницькі фірми та транспортно-експедиторські служби.

⁷⁵Господарський кодекс України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.

Функціями ЗЕД є:

1) розподільча – організація та обслуговування міжнародного обміну природними ресурсами та результатами праці в їх матеріальній та вартісній формах, що сприяє вирівнюванню рівня національного та світового економічного розвитку;

2) стимулююча – реалізує переваги міжнародного розподілу праці та сприяє підвищенню ефективності національної економіки;

3) валютоутворююча – організація міжнародного грошового обігу, співставлення національних та світових витрат виробництва.

ЗЕД – це багатомірна цілісна система господарювання, яка структурно складається з двох основних підсистем: зовнішньоторговельної та міжнародної виробничо-інвестиційної діяльності.

Згідно з чинним законодавством, основними видами ЗЕД є експорт та імпорт товарів, капіталів і робочої сили; різні види послуг; міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами; спільна підприємницька діяльність; товарообмінні операції; кооперація, кредитні та розрахункові операції, орендні операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності тощо.

Суб'єкти ЗЕД відповідно до чинного законодавства України представлено на рис. 3.9.2.

Загальнонаціональний аспект ЗЕД полягає в тому, що вона є важливим чинником зростання і розвитку національної економіки, удосконалення виробничих і організаційних процесів, ефективне використання власних і залучених економічних ресурсів.

Суть глобального і регіонального аспектів ЗЕД в тому, що в сучасних умовах посилення процесів глобалізації суспільства, вона сприяє інтеграції національної економіки у світове господарство, дозволяє використовувати переваги міжнародного поділу праці та міжнародної кооперації.

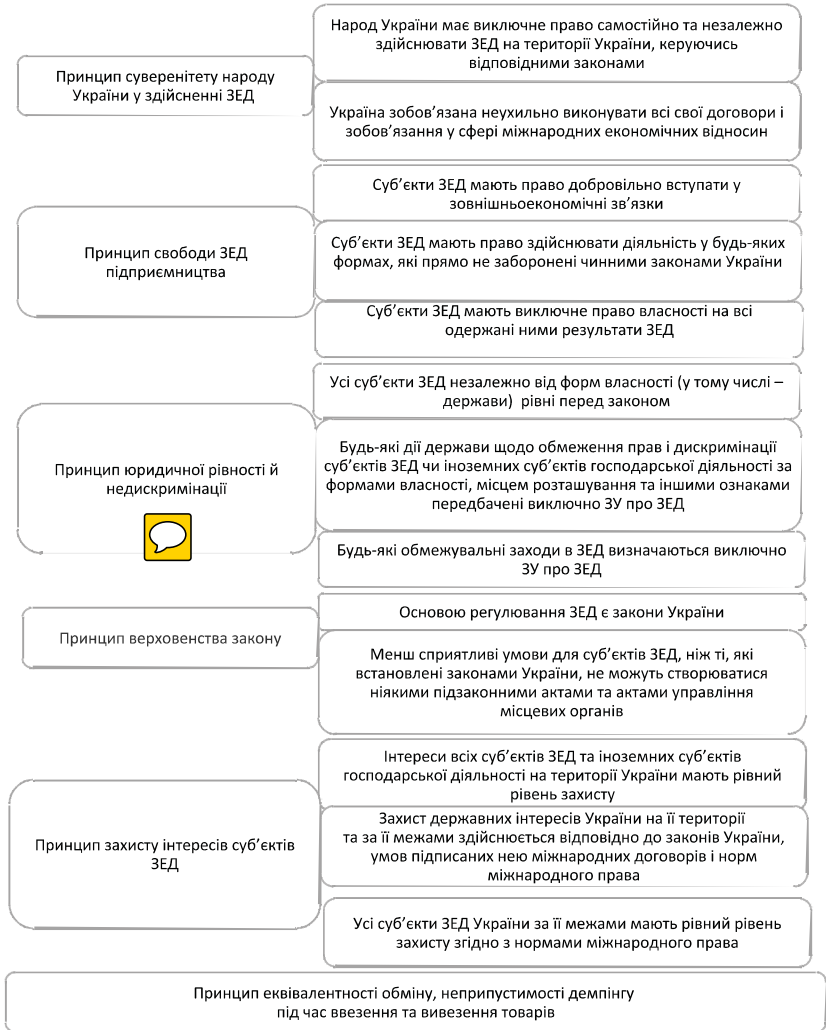

Рис. 3.9.1. Принципи зовнішньоекономічної діяльності

Загалом ЗЕД є важливим чинником зростання економіки країни. А оскільки вона представляє вищий рівень економічних взаємовідносин – на рівні держав, то ефективність ЗЕД залежить від правильної стратегії її ведення.

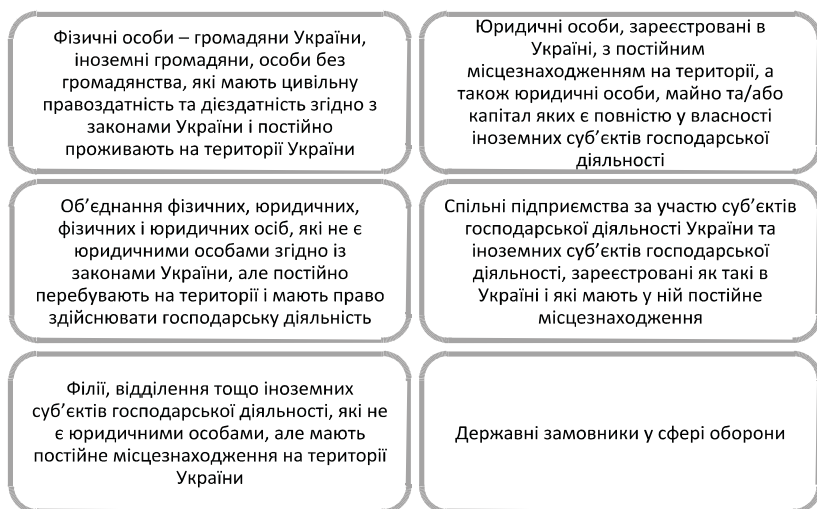

Рис. 3.9.2. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності

Сутність, завдання та складові зовнішньоекономічної політики держави

Наразі ЗЕД має надзвичайно важливе значення на всіх рівнях господарювання – як на макро-, так і на мікроекономічному. Наприклад, будь-яка економіка потребує для свого подальшого розвитку інвестицій. Внутрішні ресурси зазвичай досить обмежені, тому в нагоді можуть стати іноземні інвестиції. І перед державою постає питання залучення іноземних інвесторів, формування сприятливого інвестиційного клімату, підвищення інвестиційної привабливості, що в результаті створить умови для досягнення мети. Ще одним прикладом є розвиток зовнішньої торгівлі, експорту та імпорту товарів і послуг. Зовнішня торгівля є історично першим прикладом зовнішньоекономічної діяльності. Сьогодні вона представлена на міжнародному ринку величезною кількістю товарів та послуг і складною системою взаємовідносин між покупцями і продавцями, перевізниками тощо. Існують багато організацій, асоціацій, союзів покликаних спростити, підвищити ефективність торгових операцій.

Загалом є необхідність щодо управління ЗЕД, яке реалізується через послідовність функцій планування, організації, мотивації, контролю та регулювання.

Зовнішньоекономічні відносини є складною, багаторівневою системою з прямими та зворотними зв'язками, які потребують координації, упровадження правил, принципів тощо. Тобто регулювання зовнішньоекономічних відносин є абсолютно необхідним.

На власній території держава самостійно формує систему та структуру державного регулювання ЗЕД.

У сфері господарювання держава здійснює *довгострокову (стратегічну) і поточну (тактичну) економічну політику*, мета якої – реалізація та оптимальне узгодження інтересів суб'єктів господарювання і споживачів, різних суспільних верств та населення в цілому.

Поняття *стратегії* пояснюється з трьох позицій:

- стратегія – абстрактна норма діяльності, абстрагована за змістом, але враховує процеси досягнення цілей;

- ототожнюються поняття стратегії і стратегічного плану дій;

- стратегічне планування – це процес, спрямований на розробку і впровадження стратегії розвитку певного середовища, у якому існує організація, громада, країна, а також пристосування до цих змін⁷⁶.

У Господарському кодексі України (ГКУ), у ст. 9 закріплено наступне визначення економічної стратегії держави: *економічна стратегія* – це обраний державою курс економічної політики, розрахований на тривалу перспективу і спрямований на вирішення великомасштабних економічних та соціальних завдань, завдань культурного розвитку, забезпечення

⁷⁶Вініченко І. І., Мостова А. Д. Стратегія як інструмент забезпечення економічного розвитку держави. *Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету*. 2016. № 3(41). С. 91–96.

економічної безпеки держави, збереження і примноження її економічного потенціалу та національного багатства, підвищення народного добробуту. Вона складається з визначення пріоритетних цілей економіки, засобів та способів їх реалізації. До того ж ураховується смисл об'єктивних процесів і тенденцій розвитку національного, світового господарства, законні інтереси суб'єктів господарювання.

Зовнішньоекономічна політика (ЗЕП) – це сукупність цілеспрямованих державних заходів щодо реалізації економічного потенціалу країни на зовнішньому ринку та задоволення власних потреб за рахунок товарів і послуг іноземного виробника⁷⁷.

У ГКУ зовнішньоекономічна політика визначається як складова загальної *економічної політики держави* – спрямована на регулювання державою відносин суб'єктів господарювання з іноземними суб'єктами господарювання та захист національного ринку і вітчизняного товаровиробника.

ЗЕП буває *наступальною* і *захисною*. Реалізації обох функціональних завдань забезпечує ефективність ЗЕП. Реалізація наступальної функції завжди забезпечується чітким відпрацюванням захисної. Це – глибоко взаємопов'язані процеси.

Наступальна політика – це отримання країною порівняльних та абсолютних переваг у результаті участі у світогосподарських відносинах, тобто на реалізацію економічного потенціалу країни на світовому ринку.

Політика захисту – це формування господарської структури у відповідності з національними інтересами та цілями зовнішньоекономічної політики. Така політика проводиться з метою:

– створення системи захисту вітчизняного ринку від іноземної конкуренції;

⁷⁷Тюріна Н. М., Карвацька Н. С. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 408 с.

- захист окремих галузей та підприємств у період становлення нових виробництв, структурної перебудови і подолання кризових явищ;
- захист стратегічних галузей економіки й підприємств;
- резервування торговельно-політичних поступок, обмін на аналогічні поступки країн-партнерів, важливих для вітчизняного експорту;
- проведення вибіркової структурної політики.

Структура ЗЕП зображена на рис. 3.9.3⁷⁸.

Зовнішньоторговельна політика – це державна політика щодо врегулювання зовнішньої торгівлі, зокрема товаропотоки між країнами. Інструментами даної політики є податки, субсидії, прямі обмеження експортних та імпорتنих операцій. Спрямованість товаропотоків дозволяє розглядати дві підсистеми зовнішньоторговельної політики:

– *експортна політика держави* – це політика реалізації на зовнішніх ринках товарів, стосовно яких країна має порівняльні переваги, стимулювання конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, підвищення серійності вітчизняного виробництва конкурентоспроможної продукції з метою розширення її вивозу на зовнішні ринки, тобто експортна політика спрямована на реалізацію економічного потенціалу країни на зовнішніх ринках;

– *імпортна політика* – це політика, спрямована на регулювання імпорту з метою захисту вітчизняного ринку від іноземної конкуренції та задоволення власних потреб за рахунок товарів іноземного виробництва. Імпортна політика здійснюється двома способами – як обґрунтована політика імпортозаміщення; як протекційні заходи стосовно товарів іноземного виробництва. Імпортна діяльність держави врегульовується

⁷⁸Орлов І. В., Ксендзук В. В. Складові зовнішньоекономічної політики України: перспективні вектори розвитку у сфері державного управління. *Економічний вісник*. 2020. № 4. С. 51–60.

такими інструментами як жорстка митно-тарифна система та застосування нетарифних бар'єрів.

Рис. 3.9.3. Структура зовнішньоекономічної політики держави

Валютна політика – це сукупність дій держави з метою підтримання економічної стабільності і створення основних засад розвитку міжнародних економічних відносин за рахунок впливу на валютний курс і на валютні відносини. Основними складовими валютної політики є дисконтна та девізна політика держави.

Дисконтна політика – система економічних та організаційних заходів, які використовуються під час застосування дисконтної ставки (відсотка) при регулюванні інвестицій та збалансуванні платіжних зобов'язань. Дисконтна політика орієнтована на коригування валютного курсу з метою регулювання грошового потоку, динаміки та рівня цін, обсягу грошової маси та міграцію короткотермінових активів.

Девізна політика – застосування валютної інтервенції та валютних обмежень на покупку та продаж валюти з метою збереження стабільності валютного курсу. Зі свого боку валютна інтервенція – це цільова операція Національного банку України з купівлі-продажу іноземної валюти для обмеження

динаміки курсу національної валюти певними рамками його підвищення або зниження, а валютні обмеження – це система економічних, правових, організаційних засобів, що регламентують операції з національною та іноземною валютою, золотом.

Політика у сфері стимулювання іноземних інвестицій – комплекс заходів держави для залучення, використання іноземних інвестицій на території країни та регулювання вивозу інвестицій за кордон. Ця політика передбачає реалізацію відповідних цілей:

- залучення у країну додаткового інвестиційного капіталу, передових технологій та управлінського досвіду ринкового господарювання;
- створення конкурентного середовища для суб'єктів господарювання;
- збільшення обсягів національного виробництва за рахунок іноземних інвестицій;
- збільшення зайнятості населення та скорочення рівня безробіття;
- реорганізації та структурної перебудови економіки.

Митно-тарифна політика – це комплексна система заходів, що спрямована на забезпечення економічного суверенітету країни; охорону її державних кордонів та реалізацію зовнішньоекономічної стратегії. Основні цілі митно-тарифної політики:

- ефективне використання інструментів митного контролю та регулювання товарообміну на митній території України;
- захист внутрішнього ринку;
- ефективний розвиток національної економіки;
- структурна перебудова економічної політики держави.

Митно-тарифна політика дозволяє державі регулювати товаропотоки та географічну структуру експорту та імпорту з урахуванням довготермінових цілей розвитку країни, забезпечення макроекономічної стабільності, підтримання платіжного балансу, стабільного курсу національної валюти.

Основними завданнями митно-тарифної політики України є такі:

- створення оптимальних умов для конкуренції між національними й іноземними виробниками;
- найбільш ефективного використання інструментів митного контролю та регулювання товарообміну на митній території;
- участь у реалізації торговельно-політичних завдань щодо захисту національного ринку;
- стимулювання розвитку національної економіки;
- сприяння здійсненню структурної перебудови економіки.

Отже, по відношенню ЗЕД держава здійснює довгострокову або стратегічну й поточну, або тактичну економічну політику. *Економічна стратегія держави* – це обраний державою курс економічної політики. *Зовнішньоекономічна політика* – це складова загальної економічної політики держави. Вона буває наступальна й захисна.

Складовими ЗЕП є зовнішньоторговельна політика, яка складається з експортної та імпоротної політики держави, валютна, дисконтна, девізна, політика у сфері стимулювання іноземних інвестицій і митно-тарифна.

Метою ЗЕП є врегулювання державою відносин суб'єктів господарювання з іноземними суб'єктами господарювання та захист національного ринку і вітчизняного товаровиробника.

Законодавчі засади зовнішньоекономічної політики України

У розділі 2 «Основні напрями та форми участі держави й місцевого самоврядування у сфері господарювання» ГКУ зазначено, що однією з форм реалізації державою економічної політики є *економічна стратегія* – обраний державою курс економічної політики, розрахований на тривалу перспективу і спрямований на вирішення великомасштабних економічних та соціальних завдань, завдань культурного розвитку, забезпечення економічної безпеки держави, збереження і примноження її економічного потенціалу та національного багатства,

підвищення народного добробуту. Одним з основних напрямів економічної політики держави є *зовнішньоекономічна політика* – це політика держави, спрямована на регулювання державою відносин суб'єктів господарювання з іноземними суб'єктами господарювання та захист національного ринку і вітчизняного товаровиробника. Як і будь-яка державна політика, ЗЕП потребує відповідного регулювання та не може втілюватися без нього або перебувати поза його межами.

Так, *державне регулювання ЗЕД* – це система заходів, що застосовуються в межах складових ЗЕП держави стосовно різнохарактерних операцій суб'єктів господарювання на зовнішньому ринку, спрямованих на підтримку зовнішньоекономічних зв'язків та ефективної участі країни у процесах міжнародного поділу праці відповідно до національних інтересів⁷⁹. Наразі акценти регуляторного впливу на зовнішньоекономічні відносини змінюються від заборон, які виявляються все менш ефективними, до розширення кола дозволених операцій з одночасним посиленням нагляду з боку держави⁸⁰.

Механізмам та засобам, які покликані забезпечувати втілення ЗЕП, обов'язково має бути притаманний правовий характер, тобто втілення у відповідні правові норми, дотримання яких забезпечується інструментами контролю (нагляду) та інститутом відповідальності⁸¹.

Розглянемо норми чинного законодавства, які визначають регулювання у сфері ЗЕП.

У 2010 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики»⁸¹. Згідно з цим

⁷⁹Улида В. Ю. Система державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. 2015. Вип. 2. С. 132–139.

⁸⁰Олефір В. Основні механізми та засоби державного регулювання зовнішньоекономічних відносин. *Господарське право і процес*. 2021. № 3. С. 108–114.

⁸¹Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>.

ЗУ, засади внутрішньої і зовнішньої політики базуються, у тому числі, на забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку України, економічної і політичної незалежності держави, захисту її національних інтересів, утвердження України як повноправного й авторитетного члена світового співтовариства.

Основними засадами зовнішньої політики України в економічній сфері є

- забезпечення дипломатичними та іншими засобами і методами, передбаченими міжнародним правом економічних інтересів;

- використання міжнародного потенціалу для розвитку сталого економічного розвитку України;

- створення сприятливих зовнішньополітичних умов для розвитку економічного потенціалу України;

- забезпечення інтеграції України в європейський економічний простір з метою набуття членства в ЄС;

- підтримка розвитку торговельно-економічного, науково-технічного та інвестиційного співробітництва України з іноземними державами на засадах взаємної вигоди;

- забезпечення з метою повноцінного економічного розвитку, підвищення добробуту народу, інтеграції економіки України у світову економічну систему;

- розширення міжнародного співробітництва з метою залучення іноземних інвестицій, новітніх технологій та управлінського досвіду в національну економіку в інтересах її реформування, модернізації та інноваційного розвитку.

Найвищим органом, що здійснює державне регулювання ЗЕД в Україні, є Верховна Рада України (ВРУ).

До компетенції ВРУ належать:

- прийняття, зміна та скасування законів, що стосуються ЗЕД;

- затвердження головних напрямів ЗЕП України;

- розгляд, затвердження та зміна структури органів державного регулювання ЗЕД;

- укладання міжнародних договорів України відповідно до законів України про міжнародні договори України та приведення чинного законодавства України у відповідність з правилами, установленими цими договорами;

- установлення спеціальних режимів ЗЕД на території України відповідно до статей 24, 25 ЗУ;

- затвердження списків товарів, експорт та імпорт яких забороняється згідно із статтями 16, 17 ЗУ;

- прийняття рішень про застосування заходів у відповідь на дискримінаційні та/або недружні дії інших держав, митних союзів або економічних угруповань шляхом установлення повної / часткової заборони (повного / часткового ембарго) на торгівлю, крім випадків, визначених цим Законом; позбавлення режиму найбільшого сприяння або пільгового спеціального режиму.

На Кабінет Міністрів України покладаються наступні завдання:

- упровадження заходів щодо здійснення ЗЕП України;
- координація діяльності міністерств, інших центральних органів виконавчої влади щодо забезпечення провадження ЗЕД; роботи торговельних представництв України в іноземних державах.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері економічного розвитку:

- забезпечує проведення єдиної ЗЕП під час здійснення суб'єктами ЗЕД виходу на зовнішній ринок, координацію їх ЗЕД;
- контролює за додержанням усіма суб'єктами ЗЕД чинних законів України та умов міжнародних договорів України;
- проводить антидемпінгові, антисубсидійні та спеціальні розслідування.

Ще один важливий документ для розробки та впровадження зовнішньоекономічної політики був схвалений 30.07.2021 р.

Радою національної безпеки і оборони – Стратегія зовнішньополітичної діяльності України⁸², 26.08.2021 р. цей документ було введено в дію відповідним указом Президента. Таким чином, Україна отримала цілісний і комплексний план дій на світовій арені.

Стратегією зовнішньополітичної діяльності України визначається, що її мета – утвердження України у світі як сильної та авторитетної європейської держави, здатної забезпечити сприятливі зовнішні умови для стійкого розвитку і реалізації свого потенціалу, економіки та українського суспільства.

З огляду на завдання і мету зовнішньоекономічної політики, пріоритетними напрямками зовнішньополітичної діяльності є:

- стратегічний курс держави на набуття повноправного членства України в ЄС, закріплений у Конституції України;
- просування українського експорту і залучення іноземних інвестицій, утвердження позитивного іміджу України у світі;
- зміцнення позиції держави в регіоні;
- розширення географії економічного партнерства;
- формування позитивного іміджу держави для розвитку торговельно-економічного партнерства.

Основні інструменти зовнішньоекономічної політики держави

Для реалізації зовнішньоекономічної політики держави її уряд використовую певні інструменти. До *економічних регуляторів* зовнішньоекономічної політики відносяться – розробка і встановлення податків у сфері зовнішніх відносин; затверджений порядок нагромадження і використання валютних коштів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; система розрахунків та кредитування експортно-імпортних відносин.

⁸²Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України» : Указ Президента України № 448/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/2021#Text>.

Ринкова економіка передбачає багатогранний комплекс взаємообумовлених заходів як у сфері функціонування внутрішніх економічних відносин, так і зовнішніх. Однією з найсуттєвіших проблем є вдосконалення системи фінансових важелів як засобів підвищення ефективності економіки – рис. 3.9.4.

Рис. 3.9.4. Економічні інструменти регулювання ЗЕД

Найбільш поширеними економічними засобами регулювання зовнішньоекономічних зв'язків є митні платежі, які стають суттєвим бар'єром під час переміщення товарів через митний кордон країни.

Механізм ЗЕП – сукупність правових, фінансово-економічних і організаційно-управлінських форм, методів та інструментів, за допомогою яких держава стимулює, координує і регламентує діяльність суб'єктів у сфері зовнішньоекономічних зв'язків відповідно до цілей та завдань (рис. 3.9.5).

До основних засобів державного регулювання зовнішньої торгівлі відносяться *митні* – *мито* на імпорт та експорт і *немитні* – *квоти*, *субсидії*, *бюрократичні перешкоди* тощо. Використання цих інструментів може бути спрямоване на стимулювання експорту – *прямі* або *непрямі експортні субсидії*, або на обмеження імпорту – *мито*, *квоти*, *ліцензування*, *системи дозволів* тощо. Інструменти зовнішньоторговельної політики, які обмежують імпорт, називають *торговельними бар'єрами*.

Рис. 3.9.5. Основні методи регулювання міжнародних економічних відносин

Найпоширенішим з усіх перелічених є *мито* – податок, який накладають на товар, увезений з-за кордону. Існують три основні види мита:

- адвалерне – запроваджується як певний відсоток від митної вартості товару;
- специфічне – установлюється у вигляді фіксованої суми з одиниці виміру (об’єму, ваги тощо);
- комбіноване – поєднує ставки адвалерного і специфічного мита.

Унаслідок запровадження мита ціна, яку платитимуть споживачі за імпортовані товари, зростає, що надає певні переваги вітчизняним виробникам аналогічних товарів чи послуг. Водночас додаткові доходи отримує й державний бюджет.

З-поміж немитних інструментів протекціоністської політики найпоширенішими є *квоти* – кількісні обмеження імпорту. Для обмеження доступу певного товару на вітчизняний ринок уряд видає *ліцензії*, які визначають максимальну кількість дозволеного для ввезення товару. У результаті вітчизняні товаровиробники отримують додаткові стимули, натомість, споживачі зазнають втрат. Тому використання зазначених інструментів повинно бути обґрунтованим.

Часто уживаними немитними торговельними бар’єрами є надмірні стандарти щодо якості товару, різноманітні санітар-

ні обмеження та норми безпеки, вимоги ліцензування, митні процедури тощо.

Альтернативний підхід до захисту національного виробника полягає у *стимулюванні державою експорту* вітчизняної продукції. *Субсидування експорту* за допомогою системи пільг сприяє зниженню витрат виробництва й дає змогу вітчизняним фірмам пропонувати товар на світових ринках за дещо нижчими цінами. Такі *субсидії* можуть надаватися безпосередньо у вигляді *дотацій* або непрямым чином через пільгові умови оподаткування і кредитування тощо.

Розрізняють такі шляхи стимулювання експорту:

1. Економічне стимулювання:
 - надання пільгових експортних кредитів (зниження ставок та подовження термінів);
 - страхування експортних операцій.
2. Фінансове стимулювання:
 - податкові пільги (відстрочка, знижка, часткове або повне звільнення від податків тощо);
 - субсидії.
3. Демпінгова політика.
4. Адміністративні заходи щодо вивозу товарів.
5. Прогнозування (виявлення перспективних ринків).
6. Інформаційне, консультаційне обслуговування, організація виставок, ярмарків, підготовка кадрів.
7. Засоби морального заохочення (дипломатична підтримка).

Надзвичайним заходом обмеження зовнішньої торгівлі є торговельне ембарго, яке передбачає повну заборону на експорт у певну країну чи імпорт з неї. Ембарго вводять зазвичай з політичних мотивів.

Питання для самоперевірки

1. Розкрийте суть поняття «зовнішньоекономічна діяльність», визначте суб'єктів і об'єкти зовнішньоекономічної діяльності.

2. Визначте сутність зовнішньоекономічної політики держави, її цілі, чинники, механізм здійснення; розкрийте функції адміністративних державних органів у розробці і здійсненні зовнішньоекономічної політики України.

3. Розкрийте основні положення нормативно-правових документів у сфері зовнішньоекономічної політики України.

4. Визначте компетенції органів державного регулювання ЗЕД та органів місцевого управління зовнішньоекономічною діяльністю.

5. Визначте суть поняття «зовнішньоторговельна політика», виділіть основні складові, головні завдання і напрями зовнішньоторговельної політики України.

6. Визначте суть митної політики як складової зовнішньоекономічної політики держави. Розкрийте основні принципи митної політики України.

7. Визначте суть і функції валютної політики як складової зовнішньоекономічної політики країни. Проаналізуйте форми та інструменти валютної політики держави.

8. Розкрийте особливості валютного регулювання в Україні. Визначте напрями адаптації валютного законодавства України до вимог європейських країн.

9. Визначте специфіку формування державної інвестиційної політики. Викладіть головні напрямки інвестиційної політики України.

Практичні завдання

• Використовуючи довідкову та навчальну літературу, інтернет-ресурси, підготуйте презентації з наступних тем:

1. Режими, установлені на території України, для іноземних суб'єктів господарської діяльності.

2. Принципи зовнішньоторговельного менеджменту.

3. Показники зовнішньої торгівлі та інструменти її здійснення.

4. Основні етапи розвитку валютної політики суверенної України.

5. Участь України в міжнародних інвестиційних процесах.
6. Технології і міжнародний трансфер технологій. Основні риси світового ринку технологій.

Ситуаційний аналіз

1. Зовнішньоторговельна політика України⁸³:

Створення доданої вартості в агросекторі – це єдиний надійний довгостроковий рятувальний круг для нашої економіки. Додана вартість – це спосіб позбутися звання «сировинний придаток» і перейти в іншу лігу торговельних відносин України зі світом. На думку автора, влада і, зокрема, уряд мають робити сьогодні цілком конкретні кроки в напрямку поглиблення харчової переробки. 30 років агросектор динамічно розвивався. Він завоював низку експортних позицій: соняшник, кукурудза, пшениця, ріпак. Але Україну продовжують ототожнювати з сировинним придатком. Сировина – це не так уже й погано. Але досвід успішних країн як ЄС демонструє, що вони стимулюють виробництво й експорт саме харчової продукції з доданою вартістю, бо в підсумку вони отримують значно більший прибуток, збільшуються податкові надходження, доходи бюджету, створюються нові робочі місця. Це зовсім інша виробнича філософія.

Як її досягнути, автор показує на прикладі АПК Тернопільщини.

Рослинництво. У регіоні вирощують: пшеницю, ячмінь, ріпак, соняшник, кукурудзу, сою, цукровий буряк.

Шляхи переробки отриманих продуктів:

– *кукурудза.* Парламент та Президент України сприяли тому, що спиртову галузь у країні демонополізували. Це був

⁸³Чайківський І. Як перевернути українську модель сировинного агро-виробництва на створення доданої вартості – приклад рослинництва і тваринництва. AgroPolit.com : вебсайт. 23.12.2021. URL: <https://agropolit.com/blog/496-yak-perevernuti-ukrayinsku-model-sirovinного-agrovirobnitstva-nastvorenniya-dodanoyi-vartosti--priklad-roslinnitstva-i-tvarinnitstva>.

перший необхідний крок на етапі побудови потужної внутрішньої переробки кукурудзи. Другий крок – простимулювати виробництво біоетанолу з кукурудзи, що може посилити енергетичну незалежність. Для реалізації цього кроку потрібно ухвалити законопроект, який зобов'яже кожен АЗС, кожного реалізатора пального на території України додавати у паливо 2 чи 1 % біоетанолу української переробки. Як наслідок, з'явиться внутрішній попит на біоетанол тому, що це стане обов'язком та нормою для автозаправок. Про це свідчить світовий досвід.

Під час виробництва біоетанолу отримують побічний продукт – барду, яку використовують як корм для тварин після переробки на комбікорм:

- *соняшник*. Завдяки 10 % експортному миту його переробка в Україні успішно розвивається і країна займає провідну позицію експортера олії;

- *ріпак*. З нього також виробляють біоетанол. Тобто запропонований майбутній законопроект про біоетанольну добавку в паливе сприятиме появі у країні біоетанольних заводів. Побічний продукт від переробки ріпаку – пелети для опалення (альтернативна енергетика);

- *ячмінь*. З ячменю можна виготовляти солод, ячмінні спирти, крупи, використовувати в комбікормах;

- *пшениця*. З досвіду інших країн, наприклад, Туреччина створила так звану зону «порто-франко», де розташувала в ній млини й активно закуповує українську пшеницю на переробку і далі готове борошно продає іншим країнам. Як бути нам? Можна розглянути варіант запровадження експортного мита, наприклад, у розмірі \$30 на тонну, і з них умовно \$25 віддавати для підтримки експортерам борошна. Чому не всі \$30, бо у процесі переробки є відходи, тому з 1 т ми отримаємо менше кінцевого продукту. Тобто йдеться про експортне доування виробників доданої вартості;

- *соя*. У принципі, переробляється в країні, її мало експортується.

Аналогічно *цукровий буряк*. Він продається як у середині країни, так і за кордон.

Тваринництво. За своєю суттю тваринництво – це вже додана вартість (тварини споживають зерно, комбікорми і на виході дають білок). Щоб активно його стимулювати, варто зробити мінімум три кроки:

1) *запровадити нульове мито* під час ввезення та вивезення великої та малої рогатої худоби (ВРХ та МРХ) за виключенням телят вагою до 300 кг (на них 10 % вивізного мита). Відповідний законопроект наразі підготував КМУ – він перебуває на розгляді відомств, і є надія, що напочатку 2022 року він буде переданий до парламенту. Відміна такого мита може, на думку автора, дати поштовх розвитку тваринництва;

2) *спецрежим доданої вартості в АПК*. Тобто зниження ставки ПДВ до 7 % з поточних 20 % на всіх етапах виробництва – від сільгосптоваровиробника до прилавку. На кожному етапі виготовлення аграрної продукції має діяти ставка ПДВ 7 %. Тваринникам і переробникам їх продукції це дозволить акумулювати додаткові фінансові ресурси і направити їх на розвиток тваринництва (м'ясного чи молочного). Споживач – отримає зниження кінцевих цін; держава – збільшені доходи, нарощення обсягів виробництва агропродукції з доданою вартістю та імпортозаміщення за багатьма позиціями виготовлення харчів;

3) *ухвалити закон про торгівлю*. Його завдання – урегулювати вартість входу для національного чи місцевого товаровиробника в мережу супермаркетів та магазинів.

На рівні урядової програми пропонується стимулювати виробництво біогазу з аграрних відходів. Це можливо з використанням імпортного обладнання. У країнах Європи уряди надають товаровиробникам субсидію або забезпечують потужні кредити. Наприклад, у Німеччині уряд на 100 % компенсував з бюджету встановлення сонячних панелей у тваринницьких комплексах. В Україні можливо використовувати

механізм надання десятирічних кредитів під 0 % для будівництва біогазових станцій. Це дозволить утилізувати аграрні біовідходи та підвищить рівень енергетичної незалежності країни.

Створення доданої вартості в АПК та інших важливих секторах економіки наразі є світовим трендом. Так в ЄС планують запровадити у рамках реформи податку на додану вартість нульовий ПДВ для всіх продуктів харчування, а також фруктів і овочів. Згоди про це було досягнуто у Брюсселі в рамках тексту Директиви ЄС про ПДВ. Її планують запровадити у всіх країнах ЄС одночасно, орієнтовно у другому півріччі 2022 року.

Питання для обговорення:

1. Про які тенденції зовнішньої торгівлі України йдеться в матеріалі?
2. Яких напрямків зовнішньоекономічної політики стосуються запропоновані заходи?
3. Охарактеризуйте інструменти зовнішньоекономічної політики.
4. Поясніть доцільність запропонованих заходів і їх результати для України та інших країн.

2. Валютна політика України^{84 85}:

НБУ з 07.02.2019 р. запровадив новий режим регулювання валютних операцій. Таким чином НБУ реалізує головний принцип: «Усе що не заборонено – дозволено», який відповідає Закону України «Про валюту і валютні операції»⁸⁶, прийнятому у 2018 р.

⁸⁴Валютна лібералізація. Національний банк України : вебсайт. 2019. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/liberalization>.

⁸⁵Національний банк продовжує здійснювати кроки з валютної лібералізації. Національний банк України : вебсайт. 2021. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-prodovjuye-zdiysnyuvati-kroki-z-valyutnoyi-liberalizatsiyi-11850>.

⁸⁶Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>.

Нова база нормативних актів НБУ складається з восьми ключових Постанов, якими врегульовуються порядок та процедури проведення операцій з іноземною валютою для резидентів і нерезидентів, юридичних та фізичних осіб, іноземних та вітчизняних інвесторів, введення і скасування заходів захисту та інше.

До того ж НБУ скасував переважну більшість антикризових тимчасових заходів, які запроваджувалися з метою стабілізації валютного ринку у 2014–2015 рр. Плани щодо решти обмежень – опубліковано дорожню карту їх поступового зняття та передумов, настання яких є необхідним для переходу до режиму вільного руху капіталу – кінцевої мети валютної лібералізації.

У 2021 р. НБУ продовжує роботу в напрямку валютної лібералізації.

З 30.06.2021 р.:

- уповноважені установи матимуть змогу продавати готівкову іноземну валюту фізичним особам за безготівкові кошти у гривні через платіжні пристрої з використанням електронного платіжного засобу фізичної особи, яка здійснює таку операцію; здійснювати купівлю та продаж готівкової іноземної валюти фізичним особам за безготівкові кошти у гривні у касах уповноважених установ, їх відокремлених підрозділів, пунктах обміну іноземної валют;

- банки зможуть здійснювати операції з купівлі та продажу банківських металів із фізичною поставкою за безготівкові кошти у гривні фізичним особам, а також операції з продажу банківських металів у вигляді монет – юридичним особам;

- розширено можливості громадян з інвестування за кордон – фізична особа-резидент зможе проводити відповідні операції за участі резидента-торговця цінними паперами. Зміни передбачають, що для здійснення інвестиції в іноземні фінансові інструменти торговець діятиме як брокер. Так, кошти в іноземній валюті переказуватимуться з поточного рахунку

громадянина в банку на поточний рахунок торговця, відкритий у цьому ж банку, з подальшим їх переказом за кордон або на поточні рахунки нерезидентів, відкриті в Україні;

– уточнено перелік виключень з річного е-ліміту для низки валютних операцій юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. Наприклад, операції з відшкодування резидентом-боржником коштів нерезиденту гаранту, який виконав забезпечене гарантією чи порукою зобов'язання резидента боржника перед резидентом-кредитором;

– знято обмеження строку на коригування помилкової інформації в повідомленні про договір, що було надано банком до АІС НБУ «Кредитні договори з нерезидентами».

Питання для обговорення:

1. Поясніть можливі наслідки впровадження валютної політики НБУ.

2. Чим викликана необхідність вибору зазначених принципів валютної політики?

3. Охарактеризуйте інструменти валютної політики держави.

4. Які проблеми можуть виникати у процесі реалізації запропонованої валютної політики НБУ?

3. Політика стимулювання іноземних інвестицій⁸⁷:

Американська модель інвестиційної політики держави передбачає активне використання податкових інструментів для регулювання інвестиційних процесів, а також інших ліберальних макроекономічних заходів, спрямованих на стабілізацію за допомогою ринкових інструментів цін та відсоткових ставок. Держава створює умови для ефективного формування інвестиційних ресурсів, які через розвинутий фондовий ринок розподіляються між приватними інвесторами.

⁸⁷Касянок К. Г. Міжнародний досвід залучення прямих іноземних інвестицій в умовах фінансових дисбалансів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Вип. 18. Ч. 2. 2018. С. 38–44.

Податкове регулювання іноземного інвестування стосується заохочування урядом США іноземного інвестора до створення стратегічних альянсів з американськими компаніями в найбільш інноваційних та стратегічно важливих галузях національної економіки; надання міжнародним інвесторам рівних із національними виробниками умов щодо створення, реєстрації та діяльності компаній, сплати податків, ведення діловодства та іншого; відсутність обмеження на репатріацію капіталів та прибутків за кордон, інколи іноземним інвесторам надається більш пільговий режим оподаткування та кредитування, у країні є гарантії від експропріації; державна підтримка галузей національної економіки, які залучають іноземні інвестиції через надання податкових пільг та преференцій; стимулювання іноземних інвестицій забезпечується кожним окремим штатом самостійно; реалізація інвестиційних програм на рівні окремого штату зазвичай знаходиться під безпосереднім контролем з боку місцевого агентства з економічного розвитку (*Economic Development Agency, SDA*).

Азійська модель залучення іноземних інвестицій має інтегративний характер і за ключовими елементами є схожою на американську та європейську модель регулювання інвестиційних процесів. Характерними формами прояву азійської національної податкової системи є: помірний рівень податкового тягаря (не перевищує 30 %); висока частка прямих та низька непрямих податкових надходжень; найвища серед розвинених країн частка прибуткових податків (яка становить 50 %); стабільний високий рівень податків на прибуток корпорацій (який становить 40 %); помітна роль податкових пільг у підвищенні ефективності економіки та досягненні цілей економічної політики; низький рівень ПДВ для іноземних інвесторів – 3 %; високий рівень податків на власність (15,8 %); централізований збір податків.

Японське законодавство про іноземні інвестиції включає в себе: вимогу попередньої нотифікації для певних секторів

економіки; можливість введення обмежень для іноземних інвестицій (у сфері виробництва озброєнь і військової техніки, авіаційної промисловості, виробництва хімічних речовин подвійного призначення, космічних досліджень, атомної енергетики та ін.); вимогу отримання спеціального дозволу (ліцензії) відповідного міністерства на ведення бізнесу в таких галузях, як банківська справа, страхування, операції з цінними паперами, комунальне господарство (газо- і електропостачання); наявність спеціальних обмежень (наприклад, іноземні особи можуть мати не більше 1/3 акцій відповідних японських авіакомпаній); функціонування служби врегулювання торговельних та інвестиційних претензій.

Питання для обговорення:

1. Порівняйте моделі залучення прямих іноземних інвестицій у різних країнах.
2. Який досвід країн світу можна впровадити в Україні для підвищення ефективності прямих іноземних інвестицій у межах державної інвестиційної політики?
3. Які недоліки можна помітити в моделях залучення прямих іноземних інвестицій різних країн?
4. Проаналізуйте державну політику залучення прямих іноземних інвестицій України. Які на вашу думку заходи має впровадити уряд України для підвищення рівня інвестиційного клімату та сприяння притоку прямих іноземних інвестицій?

Теми для есе

У формі есе розкрийте зміст наступних питань:

- Зовнішньоекономічна політика України щодо ЄС.
- Зовнішньоекономічна політика України щодо країн Америки.
- Африканський вектор зовнішньої політики України.
- Зовнішньоекономічна політика України щодо країн Азії та АТЕС.

Тести

1. Прихильники протекціонізму стверджують, що:

- а) міжнародний обмін здійснюється залежно від вільного співвідношення попиту і пропозиції;
- б) міжнародний обмін забезпечує глобальну економічну оптимізацію;
- в) реальна конкуренція недосконала;
- г) реальна конкуренція досконала.

2. Назвіть причину, за якої застосування протекціонізму вважається доцільним:

- а) зменшення внутрішньої зайнятості;
- б) захист конкурентоспроможних галузей економіки;
- в) насичення національного ринку товарами;
- г) диверсифікація заради стабільності.

3. Захисні заходи, спрямовані проти окремих країн, це:

- а) селективний протекціонізм;
- б) монопольний протекціонізм;
- в) прихований протекціонізм;
- г) колективний протекціонізм.

4. До показників інтегрованості країни у світову систему господарювання належать:

- а) квота зовнішньоторговельного обороту;
- б) темпи росту зовнішньоторговельного обороту;
- в) зовнішньоторговельний оборот;
- г) темпи приросту експорту.

5. Ставки ввізного мита на підакцизні товари встановлює і змінює:

- а) Кабінет Міністрів України;
- б) Міністерство економіки України;
- в) Верховна Рада України;
- г) Державна митна служба України.

6. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємства здійснюється з метою:

- а) митного контролю за товарами, що ввозяться або вивозяться з України;

б) захисту економічних інтересів України;
в) забезпечення збалансованості економіки та рівноваги на внутрішньому ринку;

г) захисту національних виробників.

7. Завдання системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності:

а) нетарифне регулювання експорту та імпорту окремих товарів;

б) розвиток конкуренції та ліквідація монополії у сфері зовнішньоекономічної діяльності;

в) створення привабливих умов до залучення іноземного капіталу;

г) митне регулювання експорту.

8. Такий правовий режим створює іноземним інвесторам рівні умови діяльності з національними підприємствами:

а) режим найбільшого сприяння;

б) спеціальний режим;

в) національний режим;

г) недискримінаційний.

9. Найвищим органом державного управління зовнішньоекономічною діяльністю в Україні є:

а) Кабінет Міністрів України;

б) Верховна Рада України;

в) Державна митна служба України;

г) Міністерство економіки України.

10. Кабінет Міністрів України під час регулювання зовнішньоекономічною діяльністю виконує такі функції:

а) регулює курс національної валюти України;

б) забезпечує складання валютного балансу;

в) розглядає, затверджує та змінює структуру органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

11. Здійснює нагляд за дотриманням суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності законів України. Назвіть

основну функцію, що виконує Національний банк України під час регулювання зовнішньоекономічної діяльності:

- а) здійснює валютну політику в країні;
- б) затверджує нормативи розподілу валютної виручки підприємств;
- в) здійснює заходи щодо забезпечення раціонального використання коштів державного валютного фонду;
- г) контролює переміщення готівкової валюти через кордон.

12. Контроль за зберіганням і використанням офіційних валютних резервів здійснює:

- а) Національний банк України;
- б) Валютна Рада України;
- в) Верховна Рада України;
- г) Кабінет Міністрів України.

13. До адміністративних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності належать:

- а) затвердження порядку нагромадження і використання валютних коштів під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності;
- б) система розрахунків під час здійснення експортно-імпортних операцій;
- в) оперативне регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- г) міжнародні угоди.

14. Ліцензії на здійснення експортно-імпортних операцій видає:

- а) Міністерство економіки України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Державна податкова служба України;
- г) Національний банк України.

15. Сертифікат визначення продукції власного виробництва видає:

- а) Торгово-промислова палата України;
- б) Міністерство економіки України;

- в) Кабінет Міністрів України;
- г) Державна митна служба України.

16. Змінювати ставки ввізного мита має право:

- а) Верховна Рада України;
- б) Державна митна служба України;
- в) Кабінет Міністрів України;
- г) Міністерство економіки України.

17. Усі платежі на митниці нараховуються відповідно до:

- а) купівельної спроможності товару;
- б) біржової вартості товару;
- в) митної вартості товару;
- г) ринкової вартості товару.

18. Бувають ставки мита:

- а) преференційні, повні, часткові;
- б) часткові, повні;
- в) преференційні, пільгові, повні;
- г) часткові, пільгові, повні.

19. За способом нарахування мито поділяється на:

- а) внутрішнє та зовнішнє;
- б) пряме та непряме;
- в) пряме, внутрішнє, адвалерне;
- г) адвалорне, специфічне, комбіноване, змішане.

20. Введення митного тарифу на економіку країни впливає таким чином:

- а) знижується добробут споживачів країни;
- б) підвищується обсяг товарообігу країни;
- в) зменшуються доходи країни;
- г) зростає добробут споживачів країни.

21. Експортне мито віднесено до:

- а) податків, які включають до ціни реалізації;
- б) податків, які лягають на витрати виробництва;
- в) податків, які сплачуються з прибутку;
- г) податків, які сплачуються з надприбутків.

22. Імпортне мито віднесено до:

- а) податків, які сплачують з прибутку;
- б) податків, які лягають на витрати виробництва;
- в) податків, які включають до ціни реалізації;
- г) податків, які сплачують з надприбутку.

23. Заборона окремих видів експорту, імпорту – це елемент обмежень:

- а) кількісних;
- б) тарифних;
- в) валютних;
- г) нетарифних.

24. До форм стратегії розміщення міжнародного виробництва не належать:

- а) офшорні зони;
- б) маквіладорська промисловість;
- в) система управління запасами;
- г) зона вільної торгівлі.